МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет культури і мистецтв
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії

Затверджено
На засіданні кафедри бібліотекознавства і бібліографії Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від 18 січня 2021 р.)

Зав. кафедри бібліотекознавства і бібліографії, доц. Демчук Н. Р.

Силабус з навчальної дисципліни «Історія бібліотечної справи України», що викладається в межах ОПП (ОПН) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Львів 2021 р.

Силабус курсу "Історія бібліотечної справи України"
2020–2021 навчального року

Назва курсу	Історія бібліотечної справи України
Адреса викладання курсу	м. Львів, вул. Валова, 18
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет культури і мистецтв, кафедра бібліотекознавства і бібліографії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	02 "Культура і мистецтво", 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа"
Викладачі курсу	Олексів Ілона Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри бібліотекознавства і бібліографії (лекції); Пугач Любов Юріївна, старший викладач кафедри бібліотекознавства і бібліографії (практичні заняття)
Контактна інформація викладачів	ilonao@ukr.net ljubov.pugach@gmail.com
Консультації по курсу відбуваються	Передбачені консультації онлайн. Для цього слід писати на електронну пошту викладачів.
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Дисципліна "Історія бібліотечної справи України" є нормативноюдисципліною зі спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" для освітньої програми першого (бакалаврського) рівня освіти, яка викладається в 2 семестрі в обсязі 3,5 кредитів(за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація курсу	Курс "Історія бібліотечної справи України"комплексно представляє еволюцію бібліотечної справи на історичному зрізі епох, зокрема, історію розвитку теоретичного іпрактичного рівнів питання, окреслює концепції провіднихвітчизняних науковців у галузі бібліотекознавства. Характеризує діяльність бібліотек України як всебічного репрезентанта духовнтх культурних надбань та освіти. Завдання курсу: дати хронологічний систематизований виклад етапів зародження, становлення та поступу бібліотек України; з'ясувати значимість бібліотеки у суспільстві та її багатофункціональні можливості; подати та обґрунтувати мотиваційні аспекти їх заснування, організацію бібліотечних фондів, особливості процесу комплектування; охарактеризувати сучасні засади розвитку бібліотечної справи України.
Мета та цілі курсу	**Мета курсу** – виявити передумови, ознаки, критерії й закономірності розвитку та діяльності бібліотечної системи й окремих бібліотек України, еволюції поглядів на становлення бібліотечних інституцій, товариств просвітницького та наукового характеру; оперувати системою знань про діяльність бібліотек у різні епохи, починаючи від створення перших осередків Київської писемної школи часів Київської Русі до діяльності сучасних книгозбірень України; представити науково-практичний доробок українських науковців і практиків у становлення та розвиток бібліотечної справи.

Література для вивчення дисципліни	**Основна література:** **1.** Бандилко Л. Бібліографічна діяльність товариства «Просвіта» на Волині / Л. Бандилко // Бібліотечний вісник. – 1998. – № 2. – С. 33–35. **2.** Бандилко Л. Братські бібліотеки / Л. Бандилко // Бібліотечний вісник. – 1997. – № 1. – С. 14–15. **3.** Бандилко Л. Ф. Історія бібліотечної справи Волині (1939–1985 рр.): автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.08 / Л. Ф. Бандилко ; Київський держ. ун-т культури і мистецтв. – К. :[б. в.], 1998. – 17с. **4.** Білокінь С. Книжні інтереси Микола Ханенка / С. Білокінь // Просфонема. – 1998. – С. 117–124. **5.** Бородіна Г. Г. Мережа бібліотек Півдня України: формування та тенденції розвитку (XIX–початок XX ст.): автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.08 / Г. Г. Бородіна ; Київський національний ун-т культури і мистецтв. –К. : [б. в.], 2003. –21 с. **6.** Булатова С. О. Екслібриси в книжковому зібранні Яблоновського / С. О. Булатова // Бібліотечний вісник. – 1997. – №1. – С.20–29. **7.** Булатова С. О. Книжкове зібрання роду польських магнатів Яблоновських XVII-сер. XIX ст.: походження, доля та історико-книгознавча реконструкція [Текст] : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Булатова Світлана Олегівна ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. –К. : [б. в.], 1999. –17 с. **8.** Волинець А. А. Становлення та розвиток мережі публічних бібліотек України (XIX- початок XX століття): автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.08 / А. А. Волинець ; Київський держ. ун-т культури і мистецтв. – К. : [б. в.], 1998. – 17с. **9.** Дзюба О. Монастирські бібліотеки Лівобережної України в контексті української культури XVIII ст. / О. Дзюба // Бібліотечний вісник. – 1994. – № 1. – С. 18–22. **10.** Дубровіна Л. А. Бібліотечна справа в Україні в XX столітті [Текст]/ Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – К. : [б. в.], 2009. – 530 с. **11.** Зворський С. Актуальні питання історіографії бібліотечної справи в Україні / С. Зворський // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 1. – С. 32 –36. **12.** Зворський С. До проблем вивчення історії бібліотечної справи в Україні / С. Зворський // Бібліотечний вісник. – 1997. – № 4. – С. 20–21. **13.** Зеленська Н. Видання друкарні Києво – Печерської Лаври у фондах відділу рідкісних і цінних документів / Н. Зеленська // Бібліотечний форум України. –2005. – № 4. – С. 41–43. **14.** Зніщенко М. П. Становлення та розвиток публічних бібліотек для дітей в Україні (1900–1939 рр.): fвтореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.08 / Зніщенко М. П. ; Київський держ. ун-т культури і мистецтв. – К. : [б. в.],1998. –16с. **15.** Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. –1941 р.) : матеріали до біобібліографічного словника / авт.-уклад. Л.В. Гарбар ; ред. кол.: Г.В. Боряк, Л.А. Дубровіна (голова), В.І. Попиктаін. ; НАН України, Нац. б-каУкраїниім. В.І. Вернадського, Ін-трукопису. – К., 2017. – 616 с. **16.** Караульна О. Бібліотечні установи як осередок становлення ідей національної культури на Миколаївщині кін. XIX – поч. XX ст. / О. Караульна // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 4. – С. 31–33. **17.** Климова К. Бібліотека Павла Потоцького / К. Климова //

Бібліотечний вісник. – 1994. – № 5–6. – С. 21–23.

18. Ковальська Т. Визначна віха в історії бібліотечної справи: (Перший Всеросійський з'їзд з бібліотечної справи 1911 р.) // Т. Ковальська // Бібліотечний вісник. – 2005. –№ 4. – С. 17–22.

19. Ковальчук Г. І. Доля репресованих директорів Всенародної бібліотеки України у 20–30-х роках / Г. І. Ковальчук // Рукописна та книжкова спадщина України. –1998. – Вип. 4. – С. 3–21. –Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_1998_4_1

20. Колекції пам'яток писемності та друку у бібліотечних фондах України: проблеми формування, збереження, розкриття: матеріали науково-практичної конференції присвяченої 100-річчю відділу рідкісних видань і рукописів ХДНБ ім.В. Г. Короленка / Харк. Держ. Наук. Б-ка ім. В. г. Короленка. – Харків, 2003. – 147 с.

21. Кривенко М. Історія книгозбірні «Студіону»: мовою документів і спогадів / М. Кривенко // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 1. – С. 34 – 39.

22. Кривенко М. Львівська бібліотека іноземної літературиб роки становлення // М. Кривенко // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 2. – С. 8 – 9.

23. Кунанець Н. Братські бібліотеки: до історії бібліотечної справи на Волині / Н. Кунанець // Бібліотечний вісник. – 1997. – № 1. – С. 14–16.

24. Лазаренко Ю. Доля бібліотек під час війни / Ю. Лазаренко // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 6. – С. 8–10.

25. Ласкажевська Х. Історія бібліотеки останнього польського короля (Варшава – Кременець - Київ) / Х. Ласкажевська // Бібліотечний вісник. – 2001. – № 3. – С. 19–28.

26. Малолєтова Н. Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941 – 1943) / Н. Малолєтова, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2001. – № 3. – С. 2–18.

27. Міщук С. Нездійсненний проект бібліотечної «Волиніки»: з історії книжкового зібрання Волинського краєзнавчого музею у Житомирі у 20-х роках ХХ ст. / С. Міщук // Бібліотечний вісник .– 2002. – № 3. – С. 16–22.

28. Наукові праці Національної бібліотеки україни імені В. І. Вернадського / редкол. : О. С. Онищенко та ін. – К. : НБУВ. – 2000. Вип. 3. – 388 с.

29. Новікова Н. культурно-просвітня діяльність бібліотек для дітей: інновації. Дослідження / Н. Новікова // Бібліотечний вісник, 2004. – № 1. – С. 10–13.

30. Оглобин О. Бібліотека Волинського ліцею / О. Оглобин // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 6. – С. 11–14.

31. Онищенко О. Бібліотечна справа в Україні наприкінці XIX – у 10-х роках ХХ ст.: стан і основні напрями розвитку / О. Онищенко, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2005. – № 2. – С. 3–11.

32. Онищенко О. Бібліотечна справа в Україні ХХ ст.: 1917 – 1931 рр. / О. Онищенко, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2005. – № 3. – С. 3–17.

33. Онищенко О. Бібліотечна справа в Україні наприкінці 50-х років у 80-х роках ХХ ст. / О. Онищенко. Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 3. – С. 24–25.

34. Онищенко О. Бібліотечна справа в Україні у ХХ ст.: 30 – 50 ті роки / О. Онищенко, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2005.

– № 4. – С. 3–16.

35. Онищенко О. Доля бібліотеки Оссолінеум в історії україни та Польщі у документах 1945 – 1946 рр. : повертаючись до питання спільної історико-культурної спадщини / О. Онищенко, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2002. – № 2. – С. 2–21.

36. Приходько Л. Внесок Олександра Грушевського у розбудову бібліотечної справи Української держави у 1917 – 1918 рр. / Л. Приходько // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 4. – С. 22–30.

37. Свобода А. Становлення мережі бібліотек наукових установ / А. Свобода, Н. Смаглява, Г. Солоіденко // Бібліотечний вісник. – 1993. – № 5 – 6. – С. 14–18.

38. Сєдих В. В. Історія бібліотечної справи в Україні : навч. посіб. / В. В. Сєдих ; наук. ред. Н. М. Кушнаренко ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2013. – 213 с.

39. Соколов В. Природничо-наукова і технічна книга в приватних книжкових зібраннях в Україні у XVIII ст. В. Соколов // Бібліотечна планета. – 2000. – № 2. – С. 36–39.

40. Солонська Н. Бібліотека Ярослава Мудрого в працях вітчизняних науковців (1918 р. – початок XXI століття) / Н. Солонська ; відп. ред. Ю. А. Пінчук // Історіографічні дослідження в Україні. – К. : НАН України. Ін-т історії України, 2004. – Вип. 14.

41. Солонська Н. Бібліотекар Каллімах, Костянтин Філософ, книжник Іларіон: освіта. Вчителі та професійне кредо / Н. Солонська // Вісник Книжкової палати. 2003. – № 2. – С. 38–44.

42. Солонська Н. Збірник Святослава 1073 року як джерело для вивчення та реконструкції фонду бібліотеки Ярослава Мудрого: (до 930-річчя від часу створення) / Н. Солонська // Вісник Книжкової палати, 2003. – № 7. – С. 37–40.

43. Солонська Н. Ярослав Мудрий – державний діяч, книжник / Н. Солонська // Вісник Книжкової палати. 2004. – № 5. – С. 53–57.

44. Сохань С. Приватна книгозбірня філолога та історика церкви М. І. Петрова / С. Сохань // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 3. – С. 29–32.

45. Ціборовська-Римарович І.О. Бібліотека Вишневецького замку та її книжки у відділі стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / І. О. Ціборовська-Римарович // Рукописна та книжкова спадщина України . – Київ : [б. в.], 1998. – Вип. 4. – С. 194– 201.

46. Шамаріна Т. Дитячі бібліотеки України в роки Великої Вітчизняної війни / Т. Шамаріна, І. Тромін // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 2. – С. 6 – 7.

47. Швець Н. Бібліотека Львівського університету: події, особливості, фонди (до 400-річчя заснування) / Н. Швець // Бібліотечний вісник. – 2005. – № 5. – С. 30–35.

Допоміжна:

1. Довідник з історії України : у 3 т. / Ін-т історичних досліджень Львівського державного університету. – Київ : Генеза, 1993–1999. – Т. 1 : А–Й. – 1993. – 239 с. : іл. ; т. 2 : К–П. – 1995. – 435 с. : іл. ; т. 3 : Р–Я. – 1999. – 688 с. : іл.

2. Ісаєвич Я. Українське книговидання : витоки, розвиток, проблеми / Ярослав Ісаєвич. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. – 520 с.

3. Історія української культури : у 5 т. / гол. ред. Б. Є. Патон ;

	НАН України. – Київ : Наук. думка, 2001–2013. – Т. 1–5 **4.** Овчінніков В. Історія книги: еволюція книжкової структури: навч. посібник / В. Овчінніков . – Львів: Світ, 2005. – 420 с. : іл. **5.** Словник книгознавчих термінів / В. Я. Буран. В. М. Медведєва, Г. І. Ковальчук, М. І. Сенченко. – К.: ТОВ «Видавництво Аратта», 2003. – 160 с. **6.** Фрис В. Історія кириличної рукописної книги в Україні X–XVIII ст. / Віра Фрис ; ЛНУ імені Івана Франка, Наукова бібліотека. – Львів : [ЛНУ імені Івана Франка], 2003. – 188 с.
Тривалість курсу	105 год.
Обсяг курсу	64 години аудиторних занять, із них – 32 години лекцій, 32 години практичних занять, а також 41 година самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	**У результаті вивчення дисципліни студент повинен:** **знати:** основні передумови, закономірності, й етапи суспільного розвитку бібліотечної справи в Україні залежно від історичного контексту та державної політики; періоди в історії становлення бібліотек та загального розвитку бібліотечної справи, професіології; основні тенденції історіографічного зрізу відповідної тематики; внесок персоналій, інституцій у розвиток бібліотечної справи в окреслений період; історію бібліотек, структурних підрозділів, бібліотечних зібрань (рідкісні та цінні видання, кількісні характеристики фондів тощо), історію формування приватних колекцій; сучасні тенденції розвитку бібліотечної справи та бібліотекознавства. **вміти:** аналізувати закономірності розвитку бібліотечної справи України; критично мислити та аналізувати наукові розвідки з бібліотечної справи; послуговуватися відповідним науково-понятійним апаратом; застосувати набуті знання у практичній діяльності.
Ключові слова	бібліотечна справа, бібліотекознавство, структурні підрозділи бібліотеки, бібліотечний фонд, комплектування, основні процеси бібліотечної роботи.
Формат курсу	змішаний
	Проведення лекцій, практичних занять, надання консультацій
Теми	**Тема 1.** Зародження системи документно-інформаційних ресурсів. **Тема 2.** Принципи та засади формування бібліотек як одного із основних суспільних і культурних інститутів після прийняття християнства (988 р.). Діяльність скрипторіїв – центрів переписування книг. Організація праці майстрів рукописної книги. **Тема 3.** Бібліотечна справа в Україні XI–XII ст. Становлення біфункціональних інституцій «архів – бібліотека»: бібліотека Ярослава Мудрого як «поле документації» та як архів епохи Київської Русі – перший центр київської писемної школи. Визначні постаті окресленого періоду, як-от: П. Могила, П. Кунащак, Д. Туптало, М. Бантиш-Каменський, Ф. Прокопович ті ін. Першодруки бібліотеки Софійського Собору. **Тема 4.** Книгозбірні монастирів та їх вагомий внесок у розвиток бібліотечної справи в Україні. Києво-Печерський та Михайлівський Видубицький монастирі – другий та третій центри київської писемної школи. Діяльність Ученого гуртка Києво-Печерської Лаври. **Тема 5.** Бібліотека Київського Михайлівського Золотоверхого монастиря (кінець XV– початок XVI ст.) – об’єкт паспортизації історичних колекцій. Роль Почаївського монастиря у становленні

	національної свідомості. Книгозбірня Дерманського монастиря. **Тема 6.** Бібліотеки України козацької доби (XV–XVIII ст.). Стан духовної культури українського суспільства. Магнатські родові книгозбірні Правобережної України XVIII ст.: І. Мазепи, М. Ханенка, Ю.-О. Яблоновського, П. Могили. Є. Плетенецького. П. Беринди, Л. Зизанія. М. Смотрицького, С. Яворського та ін. **Тема 7.** Бібліотеки церковних православних братств. Діяльність Київського братства (1615 р.). Організація навчального процесу Київської братської школи. Діяльність визначних постатей: І. Борецького, Є. Плетенецького, М. Смотрицького, К. Саковича, П. Сагайдачного. Діяльність Луцького Чеснохресного братства (1617 р.). Створення бібліотеки (1626 р.): організація фондів братської книгозбірні. Діяльність Кременецького братства (1633 р.). **Тема 8.** Бібліотечна справа XVII–XVIII ст. Бібліотеки навчальних закладів. Діяльність Києво-Могилянської академії: історичні віхи розвитку. Видатні діячі. Бібліотека академії: історія формування бібліотечних фондів. Систематичний каталог І. Фальковського (1790 р.). **Тема 9.** Діяльність Харківського та Чернігівського колегіумів. Бібліотека Харківського колегіуму – перше зібрання книг у Слобідській Україні (1722 р.). Етапи формування бібліотечного фонду. Внесок видатних вчених. Бібліотека Чернігівського колегіуму (1700 р.). Етапи формування бібліотечного фонду. Внесок видатних вчених. **Тема 10.** Бібліотечна справа XIX – першої половини XX ст. Концепція становлення бібліотечної справи. Утворення бібліотечних зібрань із статусом державних установ. Стан і основні напрями поступу культури українського суспільства як фундамент розвитку бібліотечної справи. **Тема 11.** Виникнення культурно-просвітніх установ та товариств, як-от: «Громади», «Просвіти» (1905–1907 рр.) та їх участь у розвитку бібліотечної справи. Приватні зібрання українських письменників XIX ст. (І. Срезневського, І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Максимовича, М. Костомарова. М. Шашкевича та ін.). **Тема 12.** Бібліотечна справа в Україні XX ст.: (1917 – 1930 рр.). Створення Національної бібліотеки Української держави. Постаті, формування засад професійної діяльності, основні напрями розвитку бібліотечних наук в Україні у 20–30-х роках XX ст. **Тема 13.** Бібліотеки у період становлення соціально-економічних і політичних відносин у 30-х роках і напередодні війни. Бібліотеки під час війни: евакуація та окупація. Бібліотеки України у період післявоєнної відбудови та в 50-х роках XX ст. Науково-методична робота в галузі бібліотекознавства. **Тема 14.** Бібліотечна справа в Україні у другій половині XX ст.: тенденції та напрями розвитку, суспільна функція. **Тема 15.** Бібліотечна мережа України у першій половині XXI ст.: сучасний стан та перспективи розвитку. Розвиток шкільних і дитячих бібліотек. ЦБС України. Культурно-просвітня діяльність бібліотек. Новітні інформаційні продукти та послуги. Аналіз статистичних показників діяльності бібліотек України. Детальніше – у формі СХЕМИ КУРСУ
Підсумковий	Іспит наприкінці семестру,

контроль, форма	письмовий
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з бібліотекознавства, бібліографії, книгознавства, документознавства.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, лекції, дискусія, колаборативне навчання, самостійні індивідуальні письмові роботи, модульні роботи.
Необхідне обладнання	Вивчення курсу потребує використання загальновживаних програм і операційних систем, доступу до мережі Інтернет.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням: • практичні: 25 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів 25; • дві контрольні (модульні) роботи: (тестові завдання, письові роботи) 10 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів 10; •самостійна письмова робота (есе, доповіді, індивідуальне навчально-дослідне завдання – тезаурус) на задану тему: 15 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів 15. • іспит (письмовий): 50% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 50. Підсумкова максимальна кількість балів 100. **Письмові роботи:** Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт: (есе, доповіді, індивідуальне навчально-дослідне завдання – тезаурус). **Академічна доброчесність**: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахуванння викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. **Відвідання занять** є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції (відбуватимуться онлайн) і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. **Література.** Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих. **Політика виставлення балів.** Враховуються бали, набрані на практичних заняттях, за контрольні (модульні) роботи та за самостійні письмові роботи. У разі необхідності відбудеться підсумкове опитування (колоквіум). При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін. Жодні форми порушення академічної доброчесності не

	толеруються.
Питання до екзамену	Іспит наприкінці семестру – тестування. Тести подано у системі дистанційного навчання Університету.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.